

ВИСНОВОК
кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації «Мовна репрезентація гендерних стереотипів у сучасній
українській художній прозі XXI сторіччя»
аспірантки кафедри української мови
ЖУРЕНКО Яни Василівни

Кафедра української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка – структурний підрозділ, який реалізує освітньо-наукову програму зі спеціальності 035 Філологія і здійснює підготовку здобувачів ступеня доктора філософії з цієї спеціальності, на розширеному засіданні кафедри, яке відбулося 19 вересня 2025 року, провела публічну презентацію та обговорення дисертації «Мовна репрезентація гендерних стереотипів у сучасній українській художній прозі XXI сторіччя» аспірантки кафедри української мови Журенко Яни Василівни.

У презентації та обговоренні дисертації Журенко Яни Василівни взяли участь члени кафедри української мови, зокрема: доповідач – аспірант кафедри української мови Журенко Я.В., завідувач кафедри української мови, кандидат філологічних наук, доцент Беркешук І.С., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Коваленко Б.О., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, учений секретар Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, керівник науково-дослідної лабораторії діалектологічних досліджень Коваленко Н.Д., кандидат філологічних наук, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Попович А.С., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Шеремета Н.П., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Дзюбак Н.М., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Ладиняк Н.Б., кандидат філологічних наук, старший викладач Шевчук З.С.

На основі презентації та обговорення дисертації Журенко Я.В. «Мовна репрезентація гендерних стереотипів у сучасній українській художній прозі XXI сторіччя» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, структурний підрозділ – кафедра української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка зробила такий висновок:

Актуальність теми дослідження зумовлена його інтеграцією до провідних напрямів антропоцентричної парадигми мовознавства – гендерної лінгвістики, теорії номінації та теорії мовленнєвої комунікації/інтеракції, а також потребою у комплексному аналізі сучасних українських художніх текстів із урахуванням гендерного чинника. Дисертаційне дослідження пов'язане з науковою темою кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка «Прагматичні й синтагматичні

аспекти дослідження української мови в синхронії та діяхронії» державний реєстраційний номер: 0120U103177. Тему дисертації затверджено Вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол № 4 від 25 квітня 2019 року) у редакції «Лінгвістична репрезентація гендерних стереотипів у сучасній українській художній прозі XXI ст.: порівняльний аспект». Тему дисертації було скориговано науковою радою «Українська мова» Інституту української мови у новій редакції «Мовна репрезентація гендерних стереотипів у сучасній українській художній прозі XXI сторіччя» (протокол № 86 від 22 грудня 2020 року).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше здійснено комплексний аналіз гендерної специфіки текстотворення на матеріалі українських художніх текстів початку XXI століття; виявлено та охарактеризовано гендерні особливості сприйняття й опису художнього тексту на структурно-змістовому та стилістичному рівнях; обґрунтовано методику створення матриці гендерного стереотипу, відтвореного в художньому дискурсі, а також простежено динаміку процесів трансформації гендерних стереотипів.

Теоретична значущість дослідження полягає у здійсненні класифікації гендерних стереотипів, репрезентованих у художніх текстах чоловічого та жіночого авторства, у з'ясуванні впливу гендерного чинника на мовленнєву поведінку персонажів, у створенні матриці гендерного стереотипу, відтвореного в художньому дискурсі, а також у розширенні наукових уявлень про специфіку гендерних характеристик художнього дискурсу, що виявляються на різних рівнях мовної системи.

Практична цінність дисертаційного дослідження визначається можливістю використання її основних положень та висновків у курсі стилістики української мови, лінгвістики тексту, теорії дискурсу, гендерної лінгвістики при написанні курсових, бакалаврських та магістерських робіт.

Обґрунтованість і достовірність наукових результатів та висновків. У дисертаційному дослідженні Журенко Я.В. доводить, що врахування гендерного параметра розширює уяву про характер і причини мовної варіативності, особливості мовленнєвої поведінки, пов'язані з гендерними стереотипами, міжособистісний і міжкультурний характер комунікації, специфіку конкретних мовленнєвих актів, аналіз оцінних номінацій осіб на якісно новий рівень дослідження та відкриває **перспективи** подальших студій щодо гендерної адресатності художнього тексту. Сформульовані висновки дисертації не суперечать фундаментальним результатам опрацьованих літературних джерел та є їхнім логічним продовженням.

Здобувач показав високий рівень теоретичної підготовки. У дисертаційній роботі проаналізовано та систематизовано наявні публікації з досліджуваної проблематики.

Особистий внесок здобувача. Напрацьовані матеріали й результати дисертаційної роботи, наукові публікації (окрім однієї статті, написаної в

співавторстві з професором Л. Марчук), апробації повністю є особистим здобутком дисертантки. Теорії, концепції, конструктивні ідеї вітчизняних та зарубіжних учених, використані в дослідженні, підтверджено відповідними покликаннями і внесено до списку використаних джерел.

Апробація результатів дослідження здійснена на Міжнародній науково-практичній конференції «Мова і засоби масової комунікації на сучасному етапі» (Львів, 2019); V Міжнародній науковій конференції «Світ мови – світ у мові» (Київ, 2019); Звітній науковій конференції викладачів, докторантів і аспірантів Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка (Кам'янець-Подільський, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024); V Міжнародній науковій конференції «Україністика: вчора, сьогодні, завтра» (Познань, 2020); Міжнародній науковій конференції молодих українців і дослідників слов'янознавства (Варшава, 2021); Міжнародній науковій конференції «Українська словесність у полікультурно-освітньому просторі сьогодення» (Одеса, 2021); IX Міжнародній науковій конференції «Мова, культура і соціум у гуманітарній парадигмі» (до 140-річчя з дня народження Івана Огієнка) (Кам'янець-Подільський, 2021); VI Всеукраїнській науковій інтернетній конференції «Вербальні культурні коди сучасної української мови» (Кам'янець-Подільський, 2021); XXXIII Міжнародній науково-практичній конференції «Trends in the development of science in the world» (Грац, 2022); Науковій конференції молодих вчених (Кам'янець-Подільський, 2022, 2023, 2024); VI Міжнародній науковій конференції «Україністика вчора, сьогодні, завтра» (Познань, 2023); Міжнародній науковій конференції «Термінологія і сучасність» (Київ, 2023); X Міжнародній науковій конференції «Мова, культура і соціум у гуманітарній парадигмі» (Кам'янець-Подільський, 2023); X Всеукраїнській науковій інтернетній конференції «Вербальні культурні коди сучасної української мови» (Кам'янець-Подільський 2024).

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації.

Основні результати та твердження дослідження висвітлено та опубліковано у 16 наукових працях, із них 7 – у наукових фахових виданнях України категорії Б (в тому числі одна у співавторстві з науковим керівником (вклад автора – 0,5 обсягу статті), 9 – публікацій апробаційного характеру (в тому числі 2 – у закордонних виданнях).

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації.

Публікації у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Журенко Я. В. Проблема методології в гендерних лінгвістичних дослідженнях. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка* / ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря.

Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 26. Т. 1. С. 94–98. DOI: [10.24919/2308-4863.1/26.195813](https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/26.195813)

https://www.apfn-journal.in.ua/archive/26_2019/part_1/16.pdf

2. Журенко Я. В. Тенденції розвитку сучасної гендерної лінгвістики: ціннісні аспекти. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Зб. наук. праць. Серія «Філологія»*. Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 47. Т. 1. С. 80–82. DOI: [10.32841/2409-1154.2021.47-1.20](https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.47-1.20)

http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v47/part_1/22.pdf

3. Марчук Л. М., Журенко Я. В. Негативна оцінка як засіб інтерпретації гендерних стереотипів. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 1. С. 55–60. DOI: [10.52726/as.humanities/2022.1.8](https://doi.org/10.52726/as.humanities/2022.1.8)

<http://academstudies.volyn.ua/index.php/humanities/article/view/249>

4. Журенко Я. В. Гендерна термінологія в проєкції на праці Івана Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука і освіта: наук. збірник. Серія історична та філологічна*. Вип. 19. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський ун-т ім. І. Огієнка, 2022. С. 38–44. DOI: [10.32626/2309-7086.2022-19.38-44](https://doi.org/10.32626/2309-7086.2022-19.38-44)

<http://ohiienko.kpnu.edu.ua/article/view/281387>

5. Журенко Я. В. Поняття «гендерні стереотипи» як метамовна одиниця в теорії сучасної гендерної лінгвістики. *Термінологічний вісник: зб. наук. праць / Відп. ред. І. А. Казимірова*. Київ: Ін-т української мови НАНУ, Вип. 7. С. 92–99. DOI: [10.37919/2221-8807-2023-7-11](https://doi.org/10.37919/2221-8807-2023-7-11)

<https://termvisnyk.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/11/2023/06/11.pdf>

6. Журенко Я. В. Стереотипізація жіночого і чоловічого як моральної норми поведінки в праці Івана Огієнка «Українська церква». *Іван Огієнко і сучасна наука і освіта: наук. зб. Серія історична та філологічна*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський університет імені І. Огієнка, 2023. Вип. 20. С. 58–63. DOI: [10.32626/2309-7086.2023-20.58-63](https://doi.org/10.32626/2309-7086.2023-20.58-63)

<http://ohiienko.kpnu.edu.ua/article/view/300153>

7. Журенко Я. В. Теоретичні аспекти розуміння та інтерпретації сучасного українського тексту (жіночих романів). *Закарпатські філологічні студії*. Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 1. Т. 1. С. 25–28. DOI: [10.32782/tps2663-4880/2025.40.1.4](https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.1.4)

http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/40/part_1/6.pdf

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Журенко Я. В. Гендерна метафора як традиційний стереотип на означення чоловіків і жінок у постмодерному українському дискурсі (на матеріалі текстів Оксани Забужко). *Studia ukrainica posnaniensia*. 2024. Vol. XII/1. P. 17–25.

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/sup/article/view/43651>

9. Журенко Я. В. Мовна норма як еталон нейтралізації гендерної ознаки (на матеріалі творів Люко Дашвар). *Proceedings of the XXIII International Scientific*

and Practical Conference «Trends in the development of science in the modern world». Graz, 2022. P. 305–307.

https://web.archive.org/web/20220916143319id_/https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2022/08/TRENDS-IN-THE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE-IN-THE-MODERN-WORLD.pdf

10. Журенко Я. В. Лінгвістична репрезентація гендерних стереотипів у постмодерній художній прозі. *Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. : м. Львів, 13–14 вересня 2019 р. Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2019. С. 61–64.

<https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054952.pdf#page=61>

11. Журенко Я. В. До питання методології гендерних лінгвістичних досліджень. *Світ мови – світ у мові* : матеріали V міжнар. конф. (м. Київ, 24-25 жовтня 2019 р., Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова): тези доп. / уклад. Т. В. Сливової; за заг. ред. Ю. В. Кравцової. Київ : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. С. 58–60.

https://drive.google.com/file/d/1aBGaJjGoGLrVT6ZQ3NL_28p7v7IEpRE/view?usp=sharing

12. Журенко Я. В. Функціонування фемінітивів в чоловічій та жіночій прозі сучасного українського художнього дискурсу. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* : зб. за підсумками звітної наук. конф. викладачів, докторантів і аспірантів : у 3 т. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2021. Вип. 20. Т. 3. С. 64–65.

<https://science.kpnu.edu.ua/naukovi-pratsi-vykladachiv/>

<https://drive.google.com/file/d/1KYGZQfBhDBIVuv7fQ1e5qM2JIRF234Q6/view>

13. Журенко Я. В. Термінологічне поле гендерних досліджень. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* : зб. за підсумками звітної наук. конф. викладачів, докторантів і аспірантів : у 3 т. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2020. Вип. 19. Т. 3. С. 62–63.

<https://science.kpnu.edu.ua/naukovi-pratsi-vykladachiv/>

<https://drive.google.com/file/d/1rl3gyevtvG-MlvUudeTkuzP4NiMEliOC/view>

14. Журенко Я. В. Якісні та кількісні відмінності в структурі лексико-семантичних полів назв чоловічої / жіночої статі в сучасній українській мові. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*, 2022. Вип. 21. С. 262–263.

<https://science.kpnu.edu.ua/naukovi-pratsi-vykladachiv/>

<https://drive.google.com/file/d/1MB9V0PrjbVOyPiCSJIGfHBUhLPeKvblO/view>

15. Журенко Я. В. Зоометафора як ознака гендерних стереотипів у створенні портретів чоловіків і жінок у сучасній українській прозі. *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного*

університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І Огієнка, 2022. Вип. 13. С. 70–72.

<https://science.kpnu.edu.ua/naukove-tovarystvo-studentiv-slukhachiv-aspirantiv-doktorantiv-i-molodykh-vchenykh-k-pnu/>

<https://drive.google.com/file/d/14FVyQNWZXSAzLOib0GnGgdzmZ0z7Mh86/view>

16. Журенко Я. В. Вербалізація гендерних стереотипів у епістолярії сучасних письменниць (на матеріалі книги «Яблуна», упорядник Л. Таран). *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2022. Вип. 14. С. 47–48.

<https://science.kpnu.edu.ua/naukove-tovarystvo-studentiv-slukhachiv-aspirantiv-doktorantiv-i-molodykh-vchenykh-k-pnu/>

<https://drive.google.com/file/d/1iZgxTFjmF6Dr2m4So2ipv-YyhjQ4PO9k/view>

Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертація написана чіткою українською науковою мовою, добре зрозумілою фахівцям. Стиль викладення матеріалу послідовний, логічний та доступний для сприйняття. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами), наказів Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» і від 31.05.2019 р. № 759 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р.».

Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною та практичним значенням дисертаційна робота Журенко Яни Василівни «Мовна репрезентація гендерних стереотипів у сучасній українській художній прозі ХХІ сторіччя» відповідає спеціальності 035 Філологія. Здобувач повністю виконала освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Журенко Яни Василівни «Мовна репрезентація гендерних стереотипів у сучасній українській художній прозі ХХІ сторіччя».

2. Констатувати, що робота Журенко Яни Василівни «Мовна репрезентація гендерних стереотипів у сучасній українській художній прозі ХХІ сторіччя» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії»,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами) і може бути рекомендована до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Результати відкритого голосування:

присутні 8 осіб:

«за» – 8, «проти» – 0, «утрималися» – 0.

Голова засідання:

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови

Наталія КОВАЛЕНКО

